

EFFEKTEN AF EN FUNKTIONELT ORIENTERET GRAMMATIK- OG SKRIVEUNDERVISNING

– EN PRÆSENTATION AF ET PAR STUDIER VED EXETER UNIVERSITY I ENGLAND MED UDBLIK TIL ET IGANGVÆRENDE FORSKNINGSPROJEKT I DANMARK

AF **PETER FREGERSLEV**, LEKTOR I DANSK VED LÆRERUDDANNELSEN I AARHUS

I en ikke ubetydelig del af undervisningen i folkeskolens danskfag er der sat grammatik på dagsordenen, ved vi fra en nyere dansk undersøgelse af grammatikundervisningen (jf. Christensen, Kabel og Brok 2019). Nogle gange er grammatik selve hovedemnet, andre gange indgår grammatikken som en del af noget andet, et tekstarbejde for eksempel. Og når grammatikken således – også den formelle grammatik – bliver genstand for undervisning i danske klasselokaler, er det ikke sjældent med en antagelse om, at den sikkert kan bidrage til styrkelse af elevernes skriftlige udtryk og skriveudvikling (jf. Gyde og Fregerslev 2019). Sådan tænkte jeg også selv, da jeg underviste elever i grammatik ude i skolen. Men spørger man forskningen, er en sådan antagelse slet ikke uproblematisk. Forskningen har faktisk ikke på noget tidspunkt kunnet tilvejebringe evidens for, at formel grammatik kan bidrage til udvikling af skriftsprogskompetence, tværtimod: Et stort antal internationale undersøgelser fastslår, at en grammatikundervisning, der ikke anskuer grammatik som en del af et tekstarbejde, kun har meget ringe eller slet ingen betydning for skoleelevers skriftsprogskompetence og sprogfærdigheder (Bruntt, Jacobsen, Bjerre, Christensen, Brok og Kabel 2019). Der kan selvfølgelig være andre grunde til at undervise skoleelever i formel grammatik, men det er en sag, som jeg lader ligge lige i denne sammenhæng.

På den baggrund er det bemærkelsesværdigt, at nogle nyere store studier i England har påvist, at en såkaldt kontekstualiseret grammatikundervisning – der tager afsæt i konkrete tekster, elever er i gang med at læse og skrive – viser sig at have god effekt på elevers skriftsprogskompetence og deres metasproglige beredskab. Undersøgelserne har skabt opmærksomhed på internationalt plan, fordi de ikke, som mange tidligere undersøgelser, nøjes med at konstatere, at grammatikundervisning ikke fungerer. De har også bidraget med viden om, hvad der fungerer godt, og hvad der kan bidrage til skriveudvikling. Fremgangen hos

de elever, der deltog i undersøgelserne, var markant!

Det opsigtsvækkende studie blev ledet af et forskerteam ved University of Exeter: Debra Myhill, Susan M. Jones, Annabel Watson og Helen Lines, og man kan få et godt og konkret indblik i det ved at læse forskernes artikel: "At skabe betydning med grammatik: Et repertoire af muligheder", der kan hentes her: dansklf.dk/DANSK4-grammatikundervisning. Artiklen (på engelsk: Making meaning with grammar: a repertoire of possibilities, jf. litteraturlisten) er interessant, fordi den både rummer en præsentation af studiets didaktiske principper og giver adgang til de konkrete opgavetyper, der blev anvendt. Det er slet og ret en artikel, der fortjener opmærksomhed, også i en dansk kontekst! (Jf. også selve forskningssartiklen i tilknytning til studiet: "Rethinking grammar: The impact of embedded grammar teaching on students' writing and students' metalinguistic understanding").

Projekternes grundlag og resultater

Forskningsprojektet undersøgte som sagt sammenhængen mellem grammatik- og skriveudvikling og lagde en form for funktionel opfattelse af grammatik til grund: Grammatik er ikke interessant og brugbart i kraft af de grammatiske termer i sig selv – eller fordi man vha. grammatik kan udstikke regler for korrekt sprogbrug. Grammatik er snarere interessant, når den som resurse kan hjælpe os med at skabe betydning og mening i de tekster, vi beskæftiger os med. Med til dette syn på grammatikkens nytte hører forestillingen om grammatik som valg, dvs. at eleven ved at kende til forskellige grammatiske muligheder kan få hjælp til at udvælge, hvilke ord, udtryk og sætninger der egner sig bedst til at udtrykke ideen med teksten. Og at grammatiske valg i det hele taget kan ændre på det, teksten udtrykker.

Forskningsprojektet byggede bl.a. på disse didaktiske principper for undervisningen:

- at der altid skabes forbindelse mellem den grammatik, der præsenteres, og hvordan den fungerer i teksterne, der arbejdes med
- at grammatiske begreber og strukturer forklares vha. eksempler
- at der anvendes autentiske eksempler fra tekster, elever kender
- at der skabes mundtlige samtaler og diskussioner om grammatik af høj kvalitet.

Endvidere blev der produceret 3 undervisningsprogrammer som udgangspunkt for undersøgelserne: et forløb om fortællende fiktion, et forløb om argumenterende tekster og et forløb om lyrik, og der blev udarbejdet en række læremidler bestående af tekster og opgaver til hvert forløb.

I dette nyere studie gjorde forskerne noget ekstra ud af at designe læremidler til elevgruppen, og selvom fremgangen ikke var så markant som i det tidligere studie...

Ved at lægge disse principper og læremidler til grund for undervisningen kunne de involverede lærere i projektet som sagt bidrage til en betydelig udvikling af skrivekompetence hos eleverne. Forskerne fandt, at udviklingen var mest iøjnefaldende hos fagligt stærke skribenter, mens det til gengæld ikke var muligt for dem at forklare, hvorfor svagere skribenter ikke udviklede sig i helt samme grad. Men i et opfølgende studie har de også undersøgt, hvad der i særlig grad kan bidrage til svagere skribenter skrivning, jf. artiklen i litteraturlisten: "Supporting less proficient writers through linguistically aware teaching" fra 2018.

I dette nyere studie gjorde forskerne noget ekstra ud af at designe læremidler til elevgruppen, og selvom fremgangen ikke var så markant som i det tidligere studie, og selvom den først og fremmest kunne iagttages på sætningsplanet i elevteksterne, var det også hos disse elever muligt at påvise en udvikling af skrivekompetence.

Når det drejer sig om grammatik- og skriveundervisning inden for modernålsfag, er der i det hele taget spændende ideer at hente hos Debra Myhill på universitet i Exeter. (Også forfattere til læremidlerne på de store læringsportaler kan få gode ideer her). Myhill selv har deltaget i talrige studier af skriveprocesser i skolen vedr. f.eks. elevers metasproglige bevidsthed og samtaler om de tekster, de skriver – og hendes egen hjemmeside er et godt sted at starte, når man vil have indblik i noget af det: http://socialsciences.exeter.ac.uk/education/staff/profile/index.php?web_id=debra_myhill.

Et stort dansk studie

Afslutningsvis vil jeg kort omtale og referere til et stort studie af grammatikundervisningen i en dansk kontekst – *Grammar3* – som jeg selv deltager i, og som bl.a. er inspireret af studierne på University of Exeter. Det skal dog siges, at projektet ikke alene er møntet på faget dansk, dvs. modernålsundervisning, men også på fagene engelsk og tysk. Mens vi i projektets første fase bl.a. undersøgte omfanget af grammatikundervisningen i skolen, og hvordan grammatikundervisning foregår (jf. statusrapporten i litteraturlisten: *Hvordan praktiseres grammatikundervisning i dansk, engelsk og tysk?*), har vi i den igangværende anden fase fokus på eksperimenter med grammatikundervisning, og hvordan den kan udvikles. Det er endnu for tidligt at sige, hvilke konklusioner der kan drages, men i løbet af 2020 formidles resultaterne i en publikation på Nationalt Videncenter for Læsning.

Litteratur:

Bruntt. K.L., Jacobsen J.G., K. Bjerre, M.V. Christensen, L.S. Brok og K. Kabel (2019): "Hvad ved vi om grammatikundervisning". I: Kabel, K., Christensen, M. V., & Brok, L. S. (red.) (2019): *Hvordan praktiseres grammatikundervisning i dansk, engelsk og tysk?*

Gyde, Ida og Peter Fregerslev (2019): "Grundskolelæreres begrundelser for at undervise i grammatik i modersmålsfaget dansk og i fremmedsprogsfagene tysk og engelsk". I: Kabel, K., Christensen, M. V., & Brok, L. S. (red.) (2019): *Hvordan praktiseres grammatikundervisning i dansk, engelsk og tysk?*

Kabel, K., Christensen, M. V. og Brok, L. S. (red.) (2019): *Hvordan praktiseres grammatikundervisning i dansk, engelsk og tysk? Statusrapport*. Kan hentes på: <https://www.videnomlaesning.dk/media/2792/grammat3-rapport-2019endeligendelig.pdf>

Myhill D.A., S.M. Jones, H. Lines og A. Watson (2012): "Re-thinking grammar: The impact of embedded grammar teaching on students' writing and students' metalinguistic understanding". I: *Research Papers in Education*, 27(2)

Myhill D.A., S.M. Jones, H. Lines og A. Watson (2014): "At skabe betydning med grammatik: Et repertoire af muligheder". Kan hentes her: dansklf.dk/DANSK4-grammatikundervisning. Oversat fra: "Making Meaning with Grammar: A Repertoire of Possibilities." *English in Australia*, 47(3)

Myhill D.A., S. Jones og H. Lines (2018): "Supporting less proficient writers through linguistically aware teaching". I: *Language and Education*, 32(4)

Hanne Kvist

Børne- og ungdomslitteratur

Forfatterweb har sin egen indgang til børne- og ungdomslitteraturen som også omfatter illustratorer.

- Forfatterportrætter
- Værk gennemgang
- Genrer og tematikker
- Beslægtede forfatterskaber
- Kilder

Abonnementet giver adgang til ubegrænset brug i undervisningen via UNI login.

Besøg forfatterweb.dk

Se indhold og priser på www.dbc.dk -> Produkter & services

Udgives af DBC as i samarbejde med Bureaet

N H P

K I U